

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-85.1-2>

УДК 070(09)“1918”:821.161.2-92(477+498)

Барчан О.В.

Ужгородський національний університет

ГУЦУЛЬСЬКА РЕСПУБЛІКА В ПУБЛІЦИСТИЦІ ВАСИЛЯ ГРЕНДЖІ-ДОНСЬКОГО ТА МИХАЙЛА ГАФІЇ ТРАЙСТИ

Анотація. У дослідженні проаналізовано особливості розкриття теми Гуцульської Республіки, яка існувала як українське державне утворення у 1918–19 рр. на території Австро-Угорської імперії (нині Закарпаття), в публіцистичних творах закарпатоукраїнського письменника й журналіста Василя Гренджі-Донського та українського митця Румунії Михайла Гафії Трайсти. У статті розглянуто основні контекстуально-змістові акценти, фактологічний арсенал, ідейний пафос та стилістичні прийоми в публікаціях обох авторів на згадану тему. Відзначаються спільні для написаних Гренджіо-Донським по живих слідах, а Трайстою – ретроспективно творів актуальність подій, суспільна гострота та публіцистичний пафос порушеної теми.

Ключові слова: публіцистика, Гуцульська Республіка, героїзм, боротьба, суспільна гострота.

Barchan Olesya

Uzhhorod National University

THE HUTSUL REPUBLIC IN VASYL GRENZHA-DONSKY AND MYKHAILO HAFIA TRAYSTA PUBLICIST WORKS

Summary. The paper analyzes the features of the disclosure of the Hutsul Republic, having existed as a Ukrainian state in 1918-19 on the territory of the Austro-Hungarian Empire (now Transcarpathia), in the publicist works of Vasyl Grendzha-Donsky and Mykhailo Hafia Traysta. The attention of both publicists to this topic is not accidental. It was especially relevant for Vasyl Grendzha-Donsky, a contemporary of the period under study, to glorify the heroism of the Ukrainian people in the struggle for their rights in connection with the awakening of the national consciousness of Ukrainians in Transcarpathia and the struggle for the formation of Carpathian Ukraine in the 20-30s of the twentieth century. The publications of the modern author Mykhailo Hafia Traysta, dedicated to the events of the Hutsul Republic at this difficult time, activate the theme of selfless struggle of Ukrainians, the patriotism, the restoration of historical memory in the conditions of information and military aggression by the Russian Federation. For both authors, as representatives of different historical epochs, the events came from accordingly available sources. For V. Grendzha-Donsky, it is communication with the direct participants of the events, recording of legends, testimonies, impressions, memories, use of official materials, information, messages, etc. For M. Traysta – popular science works, publications of authoritative modern scientists, etc. The texts under analysis are full of specific historical facts of 1918–1919 period, highlight the figures of famous leaders of national liberation struggles. The publications of both authors with their pathos and emotional charge convey the public mood of that significant epoch. The specificity of the facts, the logic of presentation, the style of writing mobilize the reader's attention, arouse both general and scientific interest of a wide range of readers to important events of their own history. This provides the prospect of further study of the topic in Ukrainian journalism. The article clarifies the main contextual and semantic accents, factual arsenal, ideological charge and stylistic devices in the publications of both authors. The works are characterized by the public acuity and journalistic pathos of the topic.

Keywords: journalism, the Hutsul republic, heroism, struggle, social acuity.

Постановка проблеми. Гуцульська Республіка – унікальне державне утворення в українській історії, яке існувало впродовж 1918–1919 років. Падіння Австро-Угорської імперії після закінчення Першої світової війни, утворення ЗУНР, національно-визвольні процеси в Наддніпрянській Україні надихнули закарпатських українців до власної складної боротьби за соціальне та національне визволення. Внаслідок цього, 8 січня 1919 року в селищі Ясіня (нині Рахівський район Закарпатської області) було проголошено українське державне утворення – Гуцульська Республіка. Осмислення цього історичного факту в публіцистиці представниками різних поколінь українців на теренах Батьківщини і в зарубіжжі становить науковий інтерес.

Аналіз досліджень і публікацій. Тема національно-визвольної боротьби українців Закарпаття 1918–1919 рр. привертала увагу дослідників. До неї неодноразово зверталися історики міжвоєнного часу, учасники тих подій (С. Ключурак

[4], А. Кущинський [6] та ін.), періоду незалежності (М. Мушинка [8], М. Вегеш [3], А. Королько, Я. Павлючок [5] й ін.). Однак публіцистичні тексти про Гуцульську Республіку не були предметом їхнього фахового розгляду. Це стосується як творчого доробку В. Гренджі-Донського, написаного, фактично, по «живих слідах», так і текстів, репрезентованих сьогодні, як, наприклад, сучасного українського письменника й публіциста Румунії Михайла Гафії Трайсти. Конкретний аналіз подій визвольних змагань українства на Закарпатті в 1918–1919 роках у творах публіцистичного жанру В. Гренджі-Донського, відомого літератора, журналіста, громадського діяча Закарпаття, в науковому дискурсі відсутній. Дослідники лише принагідно згадували звернення автора до цих подій. До типологічного аналізу висвітлення теми Гуцульської Республіки згаданими авторами не вдавалися. Це при тому, що важлива історична подія знайшла відображення в різних текстах, уміщених у дванадцятитомному виданні творів

В. Гренджі-Донського, а М. Г. Трайста відтворив їх у кількох історичних нотатках у виданні «Під сузір'ям слова. Публіцистика» (2018).

Виділення раніше невіршених частин загальної проблеми. Вважаємо, що порівняльний аналіз реалізації цієї теми українськими авторами крізь призму їхніх світоглядів, суспільно-історичних епох, аксіологічних вимірів тощо значно розширить наукові горизонти осмислення важливої в історії національного буття події.

Формулювання цілей статті. У контексті активізації суспільного інтересу до цих історичних подій дослідження публіцистики різного часу на цю тему є актуальним і зумовлює мету нашого дослідження – аналіз таких матеріалів на предмет особливостей висвітлення в них конкретних фактів, трактування подій, особистостей, відтворення ідейного та емоційного пафосу доби, а також засобів авторського публіцистичного стилю.

Виклад основного матеріалу дослідження. У зверненні В. Гренджі-Донського, активно діяча національного відродження на Закарпатті у 20-30-і роки ХХ ст., і нашого сучасника М. Г. Трайста до подій Гуцульської Республіки вбачаємо спільну зумовленість. Обидва автори близькі за сферою своєї діяльності: письменники, публіцисти, журналісти, активні у суспільному житті. Вони народилися у краї, де постала Гуцульська Республіка – на Мараморощині, яка була на початку ХХ ст. одним із чотирьох найбільших за територією і населенням комітатів тодішньої Підкарпатської Русі з центром у місті Сигеті. В. Гренджа-Донський – у 1897 році в селі Волове (нині Міжгір'я, Закарпатської області). М. Г. Трайста – у 1965 році в селі Верхній Рівній (нині с. Рона де Сус, Румунія). Тому історія цих місць близька кожному з них.

Творчі інтереси обох авторів пов'язані з літературною, етнологічною, театрознавчою, перекладацькою сферами. Популяризація творчості українських письменників, проведення просвітницької роботи для українських дітей у чужомовному середовищі зріднює М. Трайсту з В. Гренджою-Донським. Журналістика, публіцистична діяльність в обох невіддільна від белетристики.

В. Гренджа-Донський стояв біля витоків україномовної преси Закарпаття, був редактором першого на цих теренах україномовного журналу «Наша земля» (1927–1928), співробітником «Українського слова» (1932–1938), редагував газети «Нова свобода» (1939), «Урядовий вісник» (1938–1939). Він ініціював створення першої на Закарпатті Спілки письменників і журналістів (1935), працював пресовим референтом Українського Національного Об'єднання – єдиної партії українців краю часів боротьби за Карпатську Україну.

М. Г. Трайста – нині очільник редакції часопису «Mantaua lui Gogol» («Шинеля Гоголя») та редактор популярного у світі журналу українських письменників Румунії «Наш голос», періодичного видання румунських письменників «Волоська ротонда». Він відомий серед всесвітнього українства, очолює товариство українців Румунії ім. Т. Шевченка, виконує функції заступника голови Союзу Українців Румунії і Бухарестської філії СУРУ. Член Національних спілок письменників Румунії і України [7]. Власне, на нині – один із найактивніших організаторів і діячів громад-

ського, культурного, наукового життя українців у Румунії.

Відзначаємо особливу пильність обох публіцистів до подій національно-визвольної боротьби українців періоду Гуцульської Республіки. Вважаємо, що це – не випадково. Так, для Василя Гренджі-Донського оспівування героїзму українського народу в боротьбі за свої права було особливо актуальним у зв'язку з історичним періодом пробудження національної свідомості українців Закарпаття та боротьбою за утворення Карпатської України у 20-30 рр. ХХ ст. Публікації Михайла Гафії Трайсти, що присвячені подіям Гуцульської Республіки, у нинішній складний час актуалізують тему самовідданої боротьби українців, патріотизму, відновлення історичної пам'яті в умовах інформаційної та військової агресії з боку Російської Федерації.

Історичні події на теренах Закарпаття знайшли відображення в різних жанрах творчості В. Гренджі-Донського. Науковці вважають, що його белетристика, зокрема й про національно-визвольну боротьбу українців Закарпаття 1918–1919 рр. (збірки «Покрив туман співучі ріки», «Назустріч волі», цикл «Нема набоїв», п'єси «Сотня Мочаренка», «Ренегат» тощо) – це багатий фактичний матеріал, актуалізація якого «сприяла публіцистичному звучанню цих творів у напруженому контексті суспільно-політичного життя закарпатських українців 20-30-х рр. ХХ ст., в епоху національного відродження» [2, с. 8], це твори, які «виконали насамперед національно-освітню місію щодо населення, яке протягом століть відчувало свою близькість до народу по той бік Карпат» [9, с. 15].

Зазначимо, що цю важливу просвітницьку функцію на ниві національно-патріотичного становлення українства краю виконували й публікації В. Гренджі-Донського-журналіста.

У роки боротьби за державність В. Гренджа-Донський поруч із своїми сучасниками, видатними патріотами А. Волошином, братами Брацайками, Ф. Реваєм, С. Кочураком, А. Штефаном здійснював потужне інформаційне освідомлення суспільства. Для нього було надзвичайно важливо у своїх численних статтях демонструвати, підкреслювати уроки героїзму, успіху українців у краї та за його межами. Це було потужною серцевиною, органічним елементом змісту й форми його журналістської творчості загалом. Закономірно, що серед важливих і актуальних тем, була й тема Гуцульської Республіки.

Як відомо, сам В. Гренджа-Донський не брав безпосередньої участі в подіях через вимушену мобілізацію під час Першої світової війни. Він повернувся в рідний край із Будапешта в 1921 році уже перейнятий ідеями національно-визвольної боротьби, яка охопила Австро-Угорщину і призвела до її розпаду. Але події у рідному краї вирували, надихали до творчості й діяльності. Він поставив за мету увічнити ці реалії, зафіксувавши їх, і був перший із письменників, котрі на основі дійсних подій оспівали боротьбу за українську Гуцульську Республіку. Про це згадує інший громадсько-політичний діяч Карпатської України Августин Штефан: «Писав він (В. Гренджа-Донський – О.Б.) про події 1919-го року як дослідник... Зібрав він інформації від

д-ра Михайла Брацайка, від братів Клемпушів, Степана Ключурака, Дмитра Німчука та багатьох інших учасників цих подій. Порівнявши оповідання Гренджі-Донського із статтями і споминами галицьких авторів, напр. д-ра В. Бемка, Ст. Зибачинського, а зокрема хорунжого Дмитра Микитюка, легко можна ствердити, що згадані оповідання Гренджі-Донського – це правдиво і цікаво написана історія «Гуцульського зриву» та «Гуцульської республіки» [12, с. 50].

Найбільше фактичного матеріалу, аналізу подій, їх оцінок спостерігаємо в такому мемуарному жанрі автора, як спогади, які дають знання про минулі події, розуміння історичного процесу, а також про світоглядну основу та логіку мислення їх творця. Про своє звернення до цієї епохи В. Гренджа-Донський зазначає: «Мушу тут згадати про т. зв. «Гуцульську республіку», – нашу мініатюрну селянську державу. Після розвалення Австро-угорської монархії при кінці жовтня 1918 року, опанували світом нові гасла самовизначення. І на Закарпатті творилися Народні Ради. Любовнянська Рада, Сигітський та пізніше Хустський Конгреси (19-го січня 1919) рішили з'єднатися з Україною... Мадярські політики хотіли за кожен цін для Мадярщини врятувати хоч Закарпаття... Але закарпатське українське населення не хотіло ані чути про те, не довіряючи обіцянкам мадярів. А вже ще в свіжій пам'яті були шибениці під час війни, соціальний і національний гніт, скасування азбуки, переслідування та інші «блага» поневоленого народу...» [11, с. 47].

Наголошуючи на високому рівні самоорганізації українців у боротьбі за свої права, В. Гренджа-Донський згадує героїв тих подій: Степана (Штеню) Ключурака, Миколу Сабадюка, Дмитра Німчука, які самовіддано очолили загони у боях проти наступаючої угорської армії і перемогли, утворивши «мініатюрну» державу, що мріяла воз'єднатися з Україною. Із сумом він засвідчує також поразку від румунських військ і ліквідацію Гуцульської Республіки [11, с. 47].

Ці героїчні й трагічні події відображені і в художніх полотнох – у віршах «Бій під Сиготом», «У Сиготі» (зб. «Шляхом терновим», 1924), у поемі «За волю Срібної Землі», у якій є окремий розділ «Гуцульська Республіка» [1, с. 78]. Відтворені у них вирішальні для долі Гуцульської Республіки політичні процеси й події того часу, знайшли відгук «Спогадах» В. Гренджі-Донського, де, зокрема, ідеться про факт звернення гуцулів по збройну допомогу до галичан та трактування мотивації їхньої відмови. Бачимо, що публіцист добре розуміє геополітичні процеси широкого масштабу. Про це він говорить: «Хоч Гуцульська Народна Рада в Марамороському Сиготі і великий народний конгрес у Хусті рішили з'єднатися з Україною, Румунія окупувала Марамороський Сигот і гуцулам спрочинила кривавий купіль. Польща пустила в хід свою дипломатію дістати Галичину, а як то станеться, то поляки вдарять клин і ніколи Закарпаття до України не буде належати... А тут Мадярщина вже тепер прораджує свої карти нечесної гри. Що то за автономія без кордонів, про які не говориться?!» [11, с. 39].

Упадає в вічі той факт, що В. Гренджа-Донський був добрим політичним аналітиком і розумів та професійно тлумачив міжнародні акції,

пов'язані на той час із Україною й Підкарпатською Руссю. У його «Спогадах» зазначено: «Над Підкарпатською Руссю зависли чорні хмари. З полудня загрозили мадярські большевики, зі сходу почали займати руські землі румуни, а на поміч з України надія падала, бо вісті про її криваву боротьбу з сусідніми державами не були надійні» [11, с. 46].

Відзначимо, що така скрупульозна фіксація подій у «Спогадах» та художнє їх відображення в поетичних творах, трансплюється автором на сучасне й майбутнє. В інтерв'ю львівському «Новому часу» в 1935 році публіцист зазначав: «...Улюбленою моєю темою є героїчна доба 1918/19 рр. Я завжди туди повертаюся, щоб на своїй скромній бандурі оспівати Святий Бунт і черпати сили надаліше...» [10, с. 130].

У своїх публікаціях, уміщених у різних часописах із нагоди визначних подій, В. Гренджа-Донський нагадує своїм читачам про ці героїчні сторінки українського народу. Так, у звіті про приїзд на Підкарпатську Русь міністра закордонних справ Чехословаччини Едварда Бенеша публіцист, відтворюючи виступ державного діяча, згадує про «денационалізаторську політику мадярського уряду супроти нашого українського населення та ізоляцію його від галицьких братів, а в кінці про події 1918–19 та прилучення наше до ЧСР» [13, с. 162. «Міністер Бенеш в Ужгороді», «Українське слово», 10 травня, 1934 р., ч. 19].

Схожі тези знаходимо в нарисі «Українська культура на Закарпатті на початку цього сторіччя і за першої Чехословаччини»: «...Тому, що поляки між Закарпаття й Україну вдарили клин, не було тоді можливості з'єднатися з Україною, а тут утворилася слов'янська держава Чехословаччина. І так Закарпаття, за згодою нашої американської еміграції, приєднали до ЧСР за умовою автономії» [10, с. 397].

Оцінюючи історичну роль Гуцульської народної ради, Хустської народної ради та діяльності Гуцульської Республіки, В. Гренджа-Донський відзначає їхню вирішальну роль у збереженні українського народу як такого. При цьому він акцентує на тому, що з подіями Першої світової війни пов'язана мотивація революційного піднесення. «Перша світова війна принесла багато страждань нашому народові, але коли б не було Першої світової війни, то не було б українського народу на південному схилі Карпат» [10, с. 396]. Ідеться, зокрема, про джерела інформації, що з'явилися в ході війни: такими він вважає мобілізованих в австро-угорську армію мешканців краю, які воювали чи були в полоні у східній і західній Україні. Після повернення додому вони принесли й побачений там досвід та проводили пропаганду проти мадярської влади. Та приєднання Закарпаття «до матірнього пня України» [10, с. 396].

Цю думку автор методично повторює і в нарисі «Матеріальна і духовна культура селян волівської Верховини кінцем XIX і початком XX століття», вказуючи, що розвал Австро-Угорської імперії за Першої світової війни призвів до «повалення тюрми народів» і приніс визволення й українцям краю, яких, вважає автор, через півстоліття могло б і зовсім не залишитися за умов колонізації [10, с. 418].

Звернемо увагу, що популяризація теми боротьби українців періоду Гуцульської Республіки органічно влітається в публіцистиці

Гренджі-Донського в історичні події боротьби за українську державність періоду Карпатської України (1938–1939 рр.). Серед найяскравіших публікацій автора є серія статей «Наші кандидати», уміщена в газеті «Нова свобода» у 1939 році напередодні виборів до союму Карпатської України. У 25 числі видання від 5 лютого знаходимо публікацію «Степан Ключурак». Автор із високим шпететом відгукується про відомого у країні, знаного серед народу українського діяча. Відзначаючи його роль у національно-визвольній боротьбі 1918–19 років, журналіст, серед інших активних політиків, називає С.Ключурака «легендарним героєм гуцульського повстання сперед двадцяти роками» [10, с. 219]. Він підкреслює виняткову хоробрість і самого провідника гуцулів, і всіх українських патріотів, які сміливо перемогли 600 угорських озброєних вояків, пішли походом на Сигіт і проголосили «злуку рідної Гуцульщини з Україною» [10, с. 219].

Згадує автор і драматичний період поневірянь С. Ключурака в румунському та польському полоні. Із високим пафосом описує активну громадську діяльність на благо українців. «„Штеньо” – людина майбутности, – завершує публікацію автор, – перед ним ще багато завдань і він їх виконає» [10, с. 220].

Як бачимо, тема Гуцульської Республіки була для В. Гренджі-Донського тим живим «нервом», який постійно збуджував його пам'ять, емоції, мотивував обов'язок митця і його творче натхнення.

Тема Гуцульської Республіки є центральною в трьох публікаціях М. Г. Трайсти: «Микола Мушинка: «Лицар волі» – життя і політично-громадська діяльність Степана Ключурака», «Степан Ключурак – президент Гуцульської республіки» та «Поразка війська Гуцульської республіки в Сигітській Коморі 17 січня 1919 року». Усі статті вміщені в розділі «Історичні нотатки» у книзі «Під сузір'ям слова. Публіцистика» і не лише об'єднані тематично, але й доповнюють одна одну.

Так, у рецензії на книгу Миколи Мушинки «Лицар волі...» М. Г. Трайста аналізує зміст та структуру праці сучасного українського вченого зі Словаччини, мотиви її написання, дає біографічні відомості про автора, який «відроджує в діаспорі забуті українські традиції, прославляє імена забутих та недооцінених українських учених, письменників, художників, політиків, учених та меценатів... бореться за визнання у світі доброго імені України» [14, с. 244]. Автор статті наголошує на важливих у книзі фактах із життя Степана Ключурака, наводить цитати М. Мушинки, що підтверджують його особистість як самовідданого борця за вільну й незалежну Україну включно з Карпатською Руссю в ній [14, с. 246].

В іншій статті М. Г. Трайсти «Степан Ключурак – президент Гуцульської республіки» увага публіциста зосереджена виключно на життєвому шляху Степана Ключурака. Автор підкреслює драматизм долі національного героя, адже у країні, за постання й утвердження якої він боровся, його ім'я за радянського режиму «було майже зовсім забуте, а якщо згадували інколи про нього в пресі, то обов'язково називали або «ворогом народу» або «українським буржуазним націоналістом. Тільки на початку 90-х років почали його споминати «тихим, добрим словом»» [14, с. 248].

Спираючись на перше й друге видання М. Мушинки «Лицар волі...», автор презентує розширену біографію відомого громадського діяча, наводить точні відомості про родину, освіту, військові здобутки, що вплинули на діяльність у період утворення Гуцульської народної ради та Гуцульської Республіки. Акцентує увагу на лідерських здібностях С. Ключурака, які проявилися під час командування в боях з угорськими, румунськими та польськими армійськими загонами. Наводить точні дані боротьби періоду переслідувань та полонів. «З кінця 1919 року, – зазначає М. Г. Трайста, – доля Степана Ключурака пов'язана з Ужгородом, де він розгорнув широку політично-громадську діяльність. Від захисту українських емігрантів до заснування, разом з Августином Волошином та іншими українськими активістами, товариства «Просвіта» та його філій, організації «Учительська громада», відділів напіввійськової організації «Січ», а також велику увагу приділяв розвиткові українського Пласту та спортивних товариств» [14, с. 251].

Детально описана в згаданій статті М. Г. Трайсти й політична робота С. Ключурака в різних партіях та в уряді Августина Волошина часів боротьби за Карпатську Україну. З'ясовано, що після окупації угорських військ він емігрував до Праги, де в 1945-му був арештований спецслужбами Москви і відправлений у Лефортовську в'язницю. Далі український патріот був засуджений до виправно-трудова робіт у Сибірських таборах на 8 років. Згодом йому оголосили про довічне заслання. Лише у 1957 році С. Ключурак зміг повернутися до Праги, а в 1975 – у рідне селище Ясіня.

Звернемо увагу на використання М. Г. Трайстою різних публіцистичних прийомів для активізації уваги читачів. Це й насичення тексту конкретними фактами, подача власних суджень і оцінок, постійне підтримання емоційного рівня викладу матеріалу, включення у мову автора різного роду інших текстів. У статті для увиразнення образу свого героя як визначної особистості автор вмонтовує його голос. До прикладу, підсумок авторського публіцистичного тексту подано у вигляді влучної цитати самого С. Ключурака з книги його споминів «До волі», яка вийшла в Нью-Йорку в 1978 році «Мрії героїв, що полягли на полі бою, не сповнилися так, як вони собі того бажали, але нарід наш, пробудившись від віковичного сну, вже ніколи не засне. Ми є свідками того, як від часу перших проблісків волі поширилась у нас національна свідомість. Ми йдемо вперед, і вже немає тої сили в світі, яка б нас на цій дорозі зупинила» [14, с. 253].

У третій публікації М. Г. Трайсти «Поразка війська Гуцульської республіки в Сигітській Коморі 17 січня 1919 року» зроблено спробу провести власне історичне розслідування, мотивуючи його тим, що «про історичну подію трагічного бою сьогодні мало хто згадує, бо довгий час замовчувався факт існування держави закарпатців під назвою Гуцульська Республіка...» [14, с. 254].

Для створення відповідного емоційного фону на початку статті автор згадує про вірші Василя Гренджі-Донського «У Сиготі» та «Бій під Сиготом», із цитуванням останнього. Далі, спираючись на власні факти та дані інших дослідників, літописців того часу (М. Мушинки, А. Штефана,

З. Кудея, С. Зубичанського та ін.), публіцист проходить маршрутом війська Ключурака. Він, як літописець, послідовно відтворює день за днем збір та пересування війська Гуцульської Республіки на чолі зі С. Ключураком, Д. Климпушем, Д. Німчуком та ін. у напрямку на Сигіт у січні 1919 року, їхню стратегію й тактику. Звертає увагу й на реакцію населення Підкарпатської Русі, яке було патріотично налаштоване та всіляко підтримувало своїх бійців. У критичний момент, не піддаючись на пропозицію скласти зброю в обмін на «сумнівну» автономію, гуцули вступають у бій і перемагають, захопивши Сигіт. Однак румунська влада надсилає до міста 2000 озброєних військових. У нерівному бою гуцульське військо зазнає поразки.

Звертаємо увагу, що автор публікації намагається дослідити за різними джерелами кількість втрат, які зафіксовані і в науковій літературі, і наведені в художніх творах, у пресі. Публіцист завершує свій виклад цитатою самого С. Ключурака, який констатує трагічність бою під Сиготом, вбачає головною причиною поразки зраду румунського війська, проти якого гуцули не мали ворожих намірів.

Таким чином, М. Трайста, як громадянин, літератор, своєю діяльністю виконує важливу функцію: засобом слова відновлює і збагачує історичну пам'ять українства. У своїх публікаціях оцінює та популяризує працю відомого сучасного вченого М. Мушинки про героїчні сторінки наці-

онального буття, репрезентує новим поколінням українців славні імена їхніх незламних і нескорених попередників.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави констатувати, що тема Гуцульської Республіки знайшла відображення в публіцистиці та інших жанрах творчості В. Гренджі-Донського та М. Трайсти і відтворена як сторінка високого героїзму й трагізму українців у їхній боротьбі за незалежність та національне самовизначення.

Для обох авторів, як представників різних історичних епох, події поставали з відповідно доступних джерел. Для В. Гренджі-Донського – це спілкування з безпосередніми учасниками подій, фіксація переказів, свідчень, вражень, спогадів, використання офіційних матеріалів, відомостей, повідомлень тощо. Для М. Трайсти – науково-популярні праці, публікації авторитетних сучасних науковців тощо. Аналізовані тексти насичені конкретними історичними фактами періоду 1918–1919, виокремлюють постаті відомих провідників національно-визвольних змагань. Матеріали обох авторів своїм пафосом, емоційним зарядом передають суспільний настрій тієї знаменної епохи, конкретикою фактів, логікою викладу, стилем письма мобілізують читачку увагу, збуджують і загальний, і науковий інтерес фахівців та широкого кола читачів до важливих подій власної історії. Це передбачає перспективу подальшого вивчення порушеної теми в українській публіцистиці та інших сферах гуманітарних наук.

Список літератури:

1. Барчан В. Поетична творчість Василя Гренджі-Донського : навчальний посібник. Ужгород, 2004. 152 с.
2. Барчан О. Історична тематика у творчості В.Гренджі-Донського. *Вісник Львівського університету. Серія Журналістика*. Львів, 2005. Вип. 26. С. 3–8.
3. Вегеш М. Карпатська Україна на шляху державотворення. Ужгород, 2009. 256 с.
4. Ключурак С. До волі: спомини. Нью-Йорк. Карпатський Союз, 1978. 189 с.
5. Королько А., Павлючок Я. Гуцульська Республіка 1918–1919 рр. До питання організації «січневого зриву» і становлення української влади на Закарпатській Гуцульщині. *Вісник Прикарпатського університету. Історія*, 2010. Вип. 17. С. 17–25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vpu_Ist_2010_17_5 (дата звернення: 01.07.2020).
6. Кушинський А. Закарпаття в боротьбі : спогад. Буенос-Айрес, 1981. 224 с.
7. Масляник О. Деміург з Мараморощини. *Золота пектораль*. Львів, 12. 01. 2018. URL: <http://zolotapektoral.te.ua/> (дата звернення: 01.07.2020).
8. Мушинка М. Лицар волі: документальна повість. Ужгород, 1995. 250 с.
9. Рекіта В.І. Історія Закарпаття у творчій спадщині Василя Гренджі-Донського. Ужгород, 2004. 100 с.
10. Твори Василя Гренджі-Донського. Видання Карпатського Союзу, Інк. Відділ у Вашингтоні, Д.К., 1989. Т. IX: Публіцистика. 502 с.
11. Твори Василя Гренджі-Донського. Видання Карпатського Союзу, Інк. Відділ у Вашингтоні, Д.К., 1988. Т. X: Спогади, листи. 518 с.
12. Твори Василя Гренджі-Донського. Видання Карпатського Союзу, Інк. Відділ у Вашингтоні, Д.К., 1990. Т. XI: Похорон поета. Огляд творчості поета. 596 с.
13. Твори Василя Гренджі-Донського. Видання Карпатського Союзу, Інк. Відділ у Вашингтоні, Д.К., 1992. Т. XII: Додаткові твори, бібліографія. 562 с.
14. Трайста М.Г. Під сузір'ям слова: публіцистика. Бухарест, 2018. 376 с.

References:

1. Barchan, V. (2004). Poetychna tvorchist Vasylya Grendzhi-Donskoho: navchalnyi posibnyk [Poetic works of Vasyly Grendzha-Donsky: a textbook]. Uzhhorod. (in Ukrainian)
2. Barchan, O. (2005). Istorychna tematyka u tvorchosti V.Grendzhi-Donskoho [Historical themes in the work of V. Grendzha-Donsky]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii Zhurnalistyka*. Lviv, vol. 26, pp. 3–8. (in Ukrainian)
3. Vehesh, M. (2009). Karpatska Ukraina na shliakhu derzhavotvorennia [Carpathian Ukraine on the path of state formation]. Uzhhorod. (in Ukrainian)
4. Klochurak, S. (1978). Do voli: spomyny [To freedom: memories]. Niu-York: Karpatskyi Soiuz. (in Ukrainian)
5. Korolko, A., & Pavliuchok, Ya. (2010). Hutsulska Respublika 1918–1919 rr. Do pytannia orhanizatsii "sichnevoho zryvu" i stanovlennia ukrainskoi vlady na Zakarpatskii Hutsulshchyni [Hutsul Republic 1918–1919. On the issue of organizing the “January disruption” and the formation of Ukrainian power in the Transcarpathian Hutsul region]. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Istoriiia*, vol. 17, pp. 17–25. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vpu_Ist_2010_17_5 (accessed 1. 07. 2020). (in Ukrainian)

6. Kushchynskyi, A. (1981). Zakarpattia v borotbi : spohad [Transcarpathia in the struggle: a memory]. Buenos-Aires. (in Ukrainian)
7. Maslianyk, O. (2018). Demiurh z Maramoroshchyny [Demiurge from Maramures]. *Zolota Pektoral* [Gold pectoral]. Available at: <http://zolutapektoral.te.ua/> (accessed 01.07.2020). (in Ukrainian)
8. Mushynka, M. (1995). Lytsar voli: dokumentalna povist [Knight of Freedom: a documentary story]. Uzhhorod. (in Ukrainian)
9. Rekita, V.I. (2004). Istoriiia Zakarpattia u tvorchii spadshchyni Vasylia Grendzhi-Donskoho [History of Transcarpathia in the creative heritage of Vasyl Grendzha-Donsky]. Uzhhorod. (in Ukrainian)
10. Tvory Vasylia Grendzhi-Donskoho [Works of Vasyl Grendzha-Donsky]. Vydannia Karpatskoho Soiuzu, Ink. Viddil u Vashynhtoni, D.K., 1989. T. IX: Publitsystyka, 502 p. (in Ukrainian)
11. Tvory Vasylia Grendzhi-Donskoho [Works of Vasyl Grendzha-Donsky]. Vydannia Karpatskoho Soiuzu, Ink. Viddil u Vashynhtoni, D.K., 1988. T. X: Spohady, lysty. 518 p. (in Ukrainian)
12. Tvory Vasylia Grendzhi-Donskoho [Works of Vasyl Grendzha-Donsky]. Vydannia Karpatskoho Soiuzu, Ink. Viddil u Vashynhtoni, D.K., 1990. T. XI: Pokhoron poeta. Ohliad tvorchosti poeta, 596 p. (in Ukrainian)
13. Tvory Vasylia Grendzhi-Donskoho [Works of Vasyl Grendzha-Donsky]. Vydannia Karpatskoho Soiuzu, Ink. Viddil u Vashynhtoni, D.K., 1992. T. XII: Dodatkovi tvory, bibliohrafiia, 562 p. (in Ukrainian)
14. Traista, M.H. (2018). Pid suziriam slova: publitsystyka [Under the constellation of words: journalism]. Bukharest. (in Ukrainian)